

Kungl. Ingenjörsvetenskaps
Akademien

ORIGINAL

Stockholm
8 april 2019

Dnr: U2018/04199/UH

Utbildningsdepartementet
103 33 Stockholm

Remissvar

Yttrande från Kungl. Ingenjörsvetenskapsakademien (IVA) avseende utredningen "Ökad attraktionskraft för kunskapsnationen Sverige" SOU 2018:78

Kungl. Ingenjörsvetenskapsakademien (IVA) har beretts möjlighet att ta del av den rubricerade utredningen. Akademien är generellt sett positiv till många av utredningens förslag men anser att det hade varit fördelaktigt om internationaliseringsproblematiken kopplad till forskning, utbildning och innovation hade diskuterats även i ett bredare perspektiv där näringslivets och andra organisationers behov hade vägts in tydligare. Detta gäller inte minst de delar av utredningen som avser behovet av svensk kvalificerad omvärldsbevakning, kontaktskapande verksamhet och analys i utlandet. Kompetensinvandring kan förväntas bli allt viktigare för länders förmåga att upprätthålla en internationellt konkurrenskraftig kunskapsnivå.

Övergripande har utredningen utförts på ett synnerligen förtjänstfullt sätt och ovanstående kommentar är primärt kopplad till utredningens direktiv, snarare än till själva utredningen.

IVA har tidigare yttrat sig om utredningens delbetänkande: *En strategisk agenda för internationalisering* (U2018:03)

Övergripande kommentar

IVA anser att förhållandena och incitamenten för internationellt samarbete, samverkan och mobilitet är av ytterst stor betydelse för svenska universitets och högskolors verksamhet. Högkvalitativ forskning, utbildning och innovation är starkt beroende av internationellt samarbete och mobilitet, inte minst för att attrahera

Kungl. IngenjörsvetenskapsAkademien (IVA)

Besöksadress: Grev Turegatan 16, 102 42 Stockholm
Postadress: Box 5073
Telefon: 08-79 1 29 00

www.iva.se

131112-R1/

talanger, kompetens och kapital samt för att ge svenska talanger ett globalt perspektiv och kraftfullt nätverk. Högkvalitativ akademisk forskning bedrivs i hög utsträckning i internationella samarbeten och tillgången till dyrbar infrastruktur för utbildning, forskning och test/demonstrationsverksamhet kräver inte sällan internationella samverkan.

Många länder arbetar hårt för att öka sin attraktionskraft för utländska forskare, lärare och studenter, och även det bredare relationsbyggandet inom området är av stor betydelse. Sverige är en i grunden relativt öppen nation men åtgärder krävs för att landet ska nå verkligt konkurrenskraftiga förhållanden för internationella samarbeten och utbyten. Det är positivt att utredningen lägger vikt vid omvärldsbevakning och omvärldsanalys. Lika viktig är dock uppkopplingen mot Sverige och svenska aktörer. IVA vill framhålla att detta är en fråga av yttersta vikt för *såväl lärosäten som näringslivet och samhället i stort*. Det är därför betydelsefullt att utlandskontorens uppdrag utgår från behoven hos offentlig sektor, näringsliv och akademi. Även en Sverigebaserad omvärldsanalys bör stärkas och nyttjas i större uträckningen än vad som är fallet idag.

Specifika kommentarer till utredningens förslag

Utökad omvärldsbevakning

- IVA stödjer att Universitets- och högskolerådet (UHR), Universitetskanslersämbetet (UKÄ), Svenska institutet (SI), Vinnova och Vetenskapsrådet (VR) får i uppdrag att stödja internationaliseringen av forskning, utbildning och innovation genom internationell omvärldsbevakning och omvärldsanalys. Världskartan av aktiva regioner och områden vilka sammanfaller med svenska styrkeområden bör särskilt redovisas. IVA vill understryka att arbetet bör ske i samarbete med en bredare grupp av aktörer inklusive de andra statliga forskningsråden, offentliga stiftelser som Stiftelsen för strategisk forskning (SSF) och STINT, akademier som IVA samt näringslivets organisationer. Verksamheten bör inte endast fokusera på akademisk verksamhet utan också på behov i hela "kunskapsnationen" och för policyutveckling.

En utvecklad utlandsorganisation

- IVA stödjer att utlandsverksamheten för forskning, utbildning och innovation vid ambassaderna byggs ut och att relevansen för svenska universitet och högskolor ökar. IVA vill dock påminna om att intresset för, och behovet av, omvärldsanalys, bevakning och kontaktskapande inom området är av stort intresse även för verksamheter utanför akademien. Exempel på detta är näringslivets organisationer, akademier och intresseorganisationer. Verksamheten i utlandet bör alltså inte vara inriktad enbart på lärosäten, regeringskansliets och ett fåtal myndigheters behov, utan nå ut till en avsevärt bredare krets. IVA vill vidare påpeka behovet av att utlandsverksamheten har en tydlig och kompetent hemmaorganisation som kan nå ut till intressenter i stora delar av det svenska kunskapssamhället.
- Akademien stödjer att en plattform för internationalisering skapas men vill varna för onödig byråkratisering av verksamheten. En tydlig möjlighet är att det nationella värdskap som Vinnova har att stödja svenska forskare, lärosäten och företag med

möjligheter inom EU kompletteras och utvecklas till att gälla för hela världen. Den viktiga samordningen mellan EU och övriga världen skulle då förbättras. Plattformen bör vara öppen och dynamisk för att kunna drivas av förändrade förutsättningar och möjligheter och för att undvika onödiga inlåsningar. Ett annat möjligt alternativ är att en separat mindre organisation byggs upp med ansvar för såväl utlandsorganisationen som ett kansli i Stockholm. Forsknings- och innovationsfinansiärer, lärosäten, myndighetsföreträdare, akademier och intresseorganisationer skulle kunna vara representerade i styrelsen för en sådan organisation som skulle få ett tydligt uppdrag och mandat.

Akademien vill påminna om vikten av att de utsända har diplomatstatus och är affilierade till en ambassad. *IVA känner som ursprunglig instiftare av den "tekniskt-vetenskapliga attachéverksamheten" (1948, New York) ett ansvar för att bidra aktivt till utformningen och utvärderingen av det nya systemet. IVAs ledamöter omfattar ledande forskning och innovation och kan ge plattformen den oberoende återkoppling som krävs för tillit och excellens.*

- Akademien stödjer utredningens förslag om en minimibemanning på varje utlandskontor. Tidigare erfarenheter visar att en kritisk massa behövs för att nå effektivitet.
- IVA anser att utlandskontorens huvudmannaskap långsiktigt är en viktig fråga och att detta sannolikt inte bör ligga inom Regeringskansliet. Anledningen till detta är till stor del att ge organisationen bättre möjligheter att nå ut till avnämare utanför den statliga offentliga sektorn. Vänligen se även ovan om alternativ utformning av verksamhetens organisation.

Främjande och marknadsföring

- IVA stödjer bestämt att SI får i uppdrag att marknadsföra Sverige som "kunskapsnation" (forskning, utbildning och innovation) istället för som idag endast "Sverige som studiedestination".
- IVA anser att det internationella utbytet utgående från humaniora bör stärkas och anser därför att ett pilotprojekt med postdoc-tjänster utgående från humaniora är ett bra förslag. Ett sådant initiativ får självklart inte medföra negativa konsekvenser för postdocs inom andra områden.
- Team Sweden-grupperingarna bör inkludera lärosäten och forskningsfinansiärer men även andra intressenters möjligheter att bidra till och dra nytta av verksamheten bör öka. Detta inkluderar bland annat näringslivets organisationer och akademier.
- IVA stödjer inrättandet av en plattform för internationalisering och att denna ersätter den nuvarande Forum för internationalisering. Akademien vill dock påpeka vikten av att flera organisationer än de utpekade myndigheterna och organisationerna involveras.

Att komma till Sverige som avgiftsskyldig student

- IVA stödjer synen att Sverige måste vara välkomnande för utländska forskare, doktorander och studenter samt att ett mer samordnat och snabbfotat system för antagning och uppehållstillstånd behövs.
- Akademien stödjer även att det bör vara möjligt för lärosätena att i viss mån använda separat antagning av avgiftsskyldiga studenter. En sådan får dock inte medföra att icke avgiftsskyldiga studenter särbehandlas negativt.
- IVA stödjer att lärosätena ska ta ett ökat ansvar för att utländska studenters kontakter med arbetslivet och det omgivande samhället stärks. Akademien vill dock påpeka att sådana kontakter även behöver förbättras för många inhemska studenter. Inom området finns intressanta modeller i bland annat Tyskland vilka kortfattat beskrivits i Wikström & Eklund 2018¹.

Migrationsrättsliga aspekter

- IVA anser att utbildnings- och forskningspolitiska samt migrationsrättsliga överväganden bör samordnas bättre för att förenkla och snabba på processerna för att kunna studera och forska i Sverige. De processer som används i Nederländerna är här av speciellt intresse.
- IVA stödjer att lärosäten ska kunna certifieras för utlänningars avsikt att studera i Sverige. Ett system för detta bör utformas.
- I likhet med utredningen anser akademien att antagningsprocesserna till högre utbildning bättre bör samordnas med processerna för uppehållstillstånd m.m.
- Migrationsprocesserna bör generellt ses över för att minska hindren för studenters och forskares möjligheter att studera och verka i Sverige, samt för dessas möjligheter att stanna och arbeta i Sverige efter examen. Detta gäller självklart även för doktorander. Det är ytterst viktigt att den tid individer får stanna i Sverige för att etablera sig på arbetsmarknaden efter examen är väl tilltagen.

Stipendier för finansiering av tredjelandsstudenter

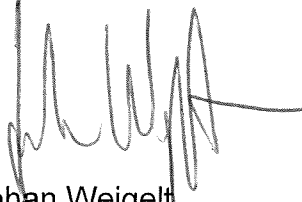
- IVA stödjer utredningens förslag att medlen för stipendier till kvalificerade studenter bör öka kraftigt samt att ett program med flaggskeppsstipendier bör inrättas.
- Ett nytt stipendieprogram kopplat till bilaterala avtal mellan länder kan vara av intresse i vissa fall men detta beror självklart på det aktuella avtalets fokus och utformning.

¹ https://entreprenorskapsforum.se/wp-content/uploads/2018/09/FiFo_Internationalisering_webb.pdf

- Akademien stödjer slutligen att en avdragsrätt för privata donationer till stipendier inrättas snarast.

Akademiens beredning av ärendet.

Ärendet har handlagts av Martin Wikström, temachef och expert för forsknings- och utbildningspolitik vid IVAs kansli. Även projektledare Elin Vinger Elliot vid IVAs kansli har bidragit till beredningen av ärendet. Ledamöterna Karin Markides och Pontus Braunerhjelm har lämnat synpunkter och beslut i ärendet har tagits av IVAs verkställande direktör Tuula Teeri.

Johan Weigelt
Vice VD, akademisekreterare

Martin Wikström
Temachef, forsknings- och utbildningspolitik